

Den stora omställningen SOU 1983:19

I början av 1981 fick Carl Tham, då sakkunnig i utrikesdepartementet och numera generaldirektör för Statens energiverk, i uppdrag av regeringen att analysera utvecklingen på de internationella energimarknaderna. Arbetet skulle avse förhållandena under slutet av 1980-talet med utblickar mot 1990-talet — speciellt skulle Sveriges möjligheter att täcka sina framtida behov av importerad energi behandlas. I fjol publicerades resultatet av arbetet i *Den stora omställningen — En analys av de internationella energimarknaderna* (SOU 1983:19).

Utredningen spänner över ett brett område och är mycket informationsrik. Efter en inledande historik ägnas ett omfattande avsnitt åt en presentation av oljemarknadens aktörer. Därefter beskrivs och kommenteras prognoser för utvecklingen på de internationella energimarknaderna, och slutligen dis-

kuterar författaren uran-, kol- och naturgasmarknaderna samt Sveriges förhållande till de internationella energimarknaderna.

Till övervägande del baseras framställningen på tidigare publicerade analyser och befintlig statistik, vilket också förutsattes i utredningsuppdraget. Detta faktum präglar också mitt allmänna intryck av utredningen såsom en sammanfattning, ofta skickligt genomförd, av relevant statistik och annat material mer än en fristående analys av ämnesområdet. Ett samlat grepp från en ekonomisk synvinkel saknas dessvärre. Ekonomiska argument presenteras visserligen i många skilda sammanhang men alltför ofta utan att förutsättningarna för deras tillämplighet diskuteras. För en ekonom har utredningen därför föga nytt att erbjuda, och för en lekman kan en del av de ekonomiska argumenten vara svårgripbara på grund av att

bakomliggande teori ej diskuteras.

Utredningens främsta förtjänst är dess karaktär av noggrann översikt av ämnesområdet, vilket gör den användbar som faktasamling och uppslagsbok. Flera enskilda avsnitt utgör dessutom ingående beskrivningar av betydelsefulla delområden och är därigenom av intresse i sig. För en sammanfattande bedömning av utredningen kan det vara lämpligt att ta fasta på två olika formuleringar i dess direktiv. Där talar man på ett ställe om att ta fram underlag för en bedömning av de internationella energimarknaderna och på ett annat om att analysera utvecklingen på desamma med särskild hänsyn till Sveriges möjligheter att säkra import av energivaror. Den först nämnda uppgiften har utredningen till stora delar fullgjort, men av det analytiska arbetet är mycket ännu ogjort.

I vilken utsträckning var utredningsuppdraget meningsfullt? Trots ämnets betydelse, främst för beslut om investe-

ringar i tillförsel av energi, är det lätt att finna kritiska argument. Den kunskaps-höjande effekten av utredningens litteratur- och statistiköversikt måste antas bli förhållandevis liten eftersom mycket av det material som utredningen redovisar redan tidigare var lättillgängligt (se t ex BPs utmärkta *BP Statistical Review of the World Oil Industry*). Man saknar därför ett någorlunda konkret, väldefinierat problem för utredningen att arbeta med. Denna frånvaro av problembegränsning synes ha medverkat till att ansatsen blivit mer deskriptiv än analytisk, vilket är synd, eftersom den analytiska sidan erbjuder mer utrymme för nya bidrag. Den kritik som kan riktas mot utredningen i detta avseende faller sålunda till stor del på uppdragsgivarna för deras svepande formulering av uppdraget.

Civilekonom *Claes Thimrén*
University of Berkeley
California